

Editorial

První číslo časopisu Caritas et Veritas roku 2020 je zaměřeno na téma paliativního přístupu v péči o pacienty žijícími s vážným onemocněním. Uvedené téma se u nás postupně rozvíjelo od poloviny 90. let minulého století nejprve díky hospicovému hnutí, později ve spojení s širě pojatým tzv. paliativním přístupem. Ten zahrnuje vyrovnávání se s nevléčitelnou nemocí, s umíráním a truchlením a kromě zvládání tělesných příznaků spjatých s nemocí se věnuje i péči o psychické a existenciální obtíže klienta i jeho blízkých, stejně jako praktickým a organizačním aspektům pomoci. Paliativní péče je poskytována multidisciplinárním týmem, ve kterém úzce spolupracují lékař, zdravotní sestra, sociální pracovník, psycholog či psychoterapeut a duchovní. Cílem paliativního přístupu je společně s pacientem a jeho rodinou nalézt optimální způsoby, jak v dané situaci umožnit co nejlepší kvalitu života. Významnou součástí tématu je také prostředí, v němž je paliativní přístup uskutečňován, a legislativní, ekonomický a organizační rámec, který jej umožňuje. Zejména v posledních letech začala uvedená témata silně rezonovat mezi odborníky i laiky, doprovázejícími ve vážné nemoci své bližní a blízké. I přes významný pokrok na tomto poli totiž systém i způsob práce v paliativní péči vyvolává řadu otázek. Časopis Caritas et Veritas proto vyzval autory, kteří se zabývají uvedenou tematikou, aby zpracovali své zkušenosti a zaslali své příspěvky k této rozmanité, aktuální, multidisciplinární oblasti péče, zahrnující též sociální práci a spirituální podporu. Příspěvky mohly mít povahu teoretických reflexí podložených fakty, review, analyticky pojatých a diskutovaných zkušeností např. formou kazuistik a výzkumných studií, či porovnání zahraničních zkušeností. Na tuto výzvu, i přes náročnou situaci vyvolanou epidemií COVID-19, odpověděly zajímavými příspěvky tři spoluautorské dvojice a jedna autorka.

Číslo je zahájeno rozhovorem s jedním ze současných klíčových tahounů rozvoje paliativní péče v ČR, ředitelem Centra paliativní péče PhDr. Martinem Loučkou, Ph.D. Tento absolvent Masarykovy univerzity v Brně a Lancaster University ve Velké Británii úspěšně navázal na české zkušenosti s hospicovou péčí z 90. let. Spolu s dalšími odborníky a za podpory Nadačního fondu Avast a Ministerstva zdravotnictví ČR podporuje řešení problémů a spolupráci v paliativním přístupu napříč mnoha sektory. V rozhovoru se čtenář dozví, co jej k tématu přivedlo, jak přistupovat k otázce, co je Boží a co císařovo, a jaký význam přikládá výzkumu a roli neziskových organizací a sdělovacích prostředků.

První z dvojice autorů, Helena a Tomáš Machulovi, se věnuje významu spirituality v péči o terminálně nemocné pacienty. Svůj text autoři zaostřují na skutečnost, že jedním z důležitých rozměrů pomáhajících profesí je otázka smyslu života, s níž je třeba počítat zejména v péči o terminálně nemocné. V této souvislosti se věnují reflexi stávajícího užívání pojmu spiritualita v odborném diskurzu pomáhajících profesí, poukazují na obtíže, které se v definicích spirituality objevují, a navrhuje vlastní typologii spirituality a jejího odstupňování. Svůj návrh podrobují empirické konfrontaci s daty a zkušenostmi s různými typy klientů nastupujícími do Hospice sv. Jana Nepomuka Neumana v Prachaticích.

Druhá dvojice autorů, Matěj Lejsal a Jiří Krejčí, se za svým tématem vydali do Irska, kde je podobně jako v ČR kladen velký důraz na praktické aspekty paliativního přístupu. Oba autoři patří

mezi zkušené lídry s vlastní extenzivní zkušeností v tuzemském rozvoji paliativní péče. Ve svém článku přináší zasvěcenou srovnávací analýzu českého a irského systému paliativní péče, aby – jak píše – „načerpali ponaučení“, což se nepochybně také stalo. V závěru článku se čtenář dozví, co optikou této mezinárodní zkušenosti autorů v praxi přináší pozitivní efekt pro kvalitu života klienta/pacienta.

Třetí příspěvek k tématu, od autorky Moniky Vachové, se na rozdíl od předcházejících textů zaměřuje na jednotlivého člověka, který je nositelem péče o nemocné a pozůstalé. V článku s názvem Syndrom pomocníka jako zdroj motivace pomáhajících profesí v hospicové péči autorka zasvěceně rozebírá a s využitím kazuistik ilustruje negativní dopady rizikové motivace pomáhat, spojené s v literatuře již dříve popsáním syndromem pomocníka. Ve svých kazuistikách se věnuje hrozícím dopadům tohoto syndromu jak na klienty a jejich rodinu, tak na multidisciplinární tým, a současně ukazuje, jak malý korektivní vliv v těchto případech může mít supervize, které se tito „bezmocní“ pomáhající, jak je autorka nazývá, mají tendenci zcela vyhýbat.

Poslední dvojice autorů, Naděžda Adámková a Michal Růžička, přispívá k otázce, co je „ideálem“ – měrnou jednotkou posouzení kvality multidisciplinární péče o nevléčitelně nemocného člověka. Formou případové studie prezentuje praktickou zkušenost s organizační změnou multidisciplinárního týmu domácí hospicové péče spojenou se zaváděním australských standardů pro příjem pacienta do domácí hospicové péče. Autoři vysvětlují, proč si zvolili právě australské standardy, přibližují, co se dělo v každé fázi jejich zavádění, a na závěr předkládají doporučení, ze kterých mohou čerpat i jiné organizace při optimalizaci postupu práce v týmech domácí hospicové péče. Vzhledem k prostoru pro další témata byly do čísla zařazeny ještě tři odborné studie z oblasti teologie. První z nich je studie metodologická a autoři Jan Kaňák a Barbora Racková se v ní věnují teologicko-sociálněvědnímu rámci analýzy výzkumných dat, konkrétně interpretativní fenomenologické analýze (IPA) modifikované pro účely morální teologie. Ve druhé studii Július Pavelčík představuje vlastní interpretaci tématu Příkazání lásky k bližnímu v Jakubově listě. Třetí anglická stať Zuzany Svobodové se věnuje tématu naděje a jejímu zakotvení v mezilidských vztazích.

Číslo je zakončeno dvěma recenzemi Milana Nakonečného na publikace *Úvod do studia politiky* od Miroslava Nováka et al., *Co nemůžeme poznat. Výprava na hranice vědění*, jejímž autorem je Marcus du Sautoy v překladu P. Holčáka a recenzí C. V. Pospíšila na knihu *Mariánský sloup. V souvislostech víry a ducha*.

Pěkné čtení a „načerpání ponaučení“ v podzimním čase všem přeje

Zuzana Havrdová,
koeditorka, členka redakční rady Caritas et Veritas